

Излази три пут у месецу на 1½ табаку. Претплата се шаље напред уредништву

Неплаћена писма од нередовних дописника не примају се.

ПАСТИР

За све српске крајеве стаје на годину 60 гр. или 6 фор. на по године 30 гр. или 3 фор. на три мес. 15 гр. или 1. фор. и 50 новчића.

ЛИСТ ЗА НАУКУ И КЊИЖЕВНОСТ ДУХОВНОГ САДРЖАЉА.

Издаје и уређује РЕКТОР БОГОСЛОВИЈЕ ПРОТА Никола Поповић.

САДРЖАЈ: Како је Г. Митрополит посетно слав. ком. — Српска црква. — Казивање из Историје хришћанске цркве. — Свети Јован као проповед, покајања.

Како је наш високопреосвештени Г. Митрополит посетио словенски комитет у Петрограду.

У прошлом броју ми смо саопштили читаоцима нашим како је високопреосвештени Митрополит наш Михаило посетио благотворителни комитет у Москви, а сад — користећи се извештајима прикупљеним из „Голоса“ намерни смо да кажемо што о његовом доласку у седницу петроградског одељења словенског благотворителног комитета. Седница ова одређена је била на дан 26 Октобра. И почем се напред знало, да ће у ту седницу доћи и наш г. Митрополит, то се по извештају „Голоса“ скупио био на одређено место значајан број чланова комитета, тако да велика и пространа сала у дому г. Киријева једва је могла да смести све, који су на тај скуп дошли били. До доласка г. Митрополита нашег, који је од многих визита тек у 3. сахата после подне дошао, комитет се занимао делима која беху на дневном реду у комитету. Тако на прилику читао се извештај како је академија Медико-Хирургишка примила на своје издржање једног јужног Словенина, који је донде имао своје издр

УНИВЕРЗИТЕТСКА БИБЛИОТЕКА

жање од одељења петроградско-словенског комитета; како је Ф. Ю. Палацки објавио *премију* ономе, ко напише сачинење о Хусу, како исти жели да се у час и спомен Љубилеја Хусова избере један младић из места рођења Хусова и да га словенски комитет прими и васпита на свој трошак; читало се за овим даље известие А. Александровића о правом значају чешких колона на источном брегу црног мора; жеља Баркова да се час пре начини и удеси један речник, који би био од користи свима словенима у опште; Киријев извештај о стању православне цркве у Херцеговини и готовност коју изјављује друштво комитета помагати свима могућим средствима за ослобођење и одржање цркве православне у тим странама и пр. и пр. А у трајућем том претресању стиже хабер да долази наш преосвештени г. Михаило. Преседник петроградског одељења заједно са секретарима Киријевим и Бестужевим, казначејем и другим неким члановима комитета изађу му на сусрет. Давши овима свој архипастирски благослов и поздравивши се са свима који га у сали очекиваху најсрднијим поздравом, преосвештени г. Митрополит заједно са г. архимандритом Дучићем и игуманом раковичким Јосифом заузме почетно место у сали скупа. За овим одма г. председник А. Гиљфердинг одпочне своју беседу.

„Пре него што би наставио говор о другим радовима нашим, који још осташе не претрешени, сматрам за најпречу и најсветију дужност своју да од лица целог комитета изјавим вашем високопреосвештенству најискренију признателност за част, коју ви изволите показати нама удостоивши својом посетом овај скуп, а у исто време да изразим вам, Преосвештени Владико, наше особито поштовање и сачувствие према вама лично. Свима нама врло је добро познато, како цео југославенски свет гледа с особитом љубављу на архипастирски престо у Београду, — а и ја, који сам већ бивао у том крају, могу рећи без зазрења савести

да гледам не само с љубављу већ и с високопоштовањем. Целом југославенском свету православно-источна црква није само једна узвишена религиозна светиња: она је у исто време и *народска светиња* или да речем још боље *паладиум* словенске народности. Но у многим земљама словенскога југа, православна црква, уви! изгледа као канда је без главе. Много и премного наћи ће путник тамо јепархија у којима пастири непознају своје овце а и овце беже од својих пастира непознавајући гласа њихова. Срећна Србија види у зачељу своје цркве најбољег од њених синова и служилаца, достојнога прејемника Неманића св. Саве. Ја се усуђујем да дозволим себи наспоменути једну црту из живота старог просветитеља Србије. Писац, који нам предаде подробности о његовом животу, казује између осталог и то, да је Сава кад је био још младић, потрешен био речима руског калуђера, који беше дошао рад писаније у двор Немање снажног и богатог у оно време владоца српског, и да је услед тих речи оставио и дом и оца и отишао за тим човеком, да у руском манастиру тражи вишег — духовног образовања. И ваше високопреосвештенство имадете потребу тако исто потражити вишег духовног образовања међу Русима. Старо духовно јединство и дружба Русије с јужно-словенским народима, која доносе у равной мери корист колико Русији, толико и јужно-словенским народима, никада се није прекрћивала а данас се она сазнаје више и боље него икада. Ми сви подхрањујемо у себи тврду наду и уверење, да ће ова благотворна дружба још боље ојачати и васкренути нарочито по случају садашњег вашег доласка у Русију; да ће благослов ваш, који нам усрдно тако раздајете, и лично ваше познанство с нама још више и боље спојити нашу духовну свезу са јужно-словенским светом, — свезу, за рад које наш комитет и постоји, и ради, и мисли продужавати своју радњу.“

Његово високопреосвештенство наш г. Митрополит одговорио је на ово у кратко следећим речима:

„Мило ми чути и видети да се овде у Петрограду тако живо пробудила свест о словенском делу, да овдашњи становници изјављују нам тако снажно и дубоко сачуствие као словенима — рођеној браћи руског народа. Да благоволити Господ Бог трудове и старања словенскога комитета у корист православног просвештења, духовне заједнице и братства словенских народа.“

За овим члан комитета Т. И. Филипов, обрати се г. Митрополиту нашем са овим поздравним речима:

Врли представниче српске цркве

Блаженѣйши киръ Михаилъ!

„Покренут иестественим осећањем признателности према месту твога васпитања, Ти предузе доста даљни пут из своје благословене домовине у чувени и свети град Кијев да окитиш својим присуством светковину његове знамените академије, која одгаја Русији и у опште православном свету велики и знатан број људи, славних и по своме дубокоме знању и по узвишености свог наравственог живота, коме славном сонму она на велику радост и утеху своју придружава и Тебе, просвештени владико. Па за то није ни чудо, што су Тебе тамо у тим познатим теби местима, где проведе Ти најлепше године твоје младости, и, с књигом у руци а с крстом на плећима спремаше се за садашњи свој високи позив, — предусрели као познатог и давно очекиваног госта с дочеком какав Теби приличи.

„Но отуда Ти предузе пут на Север — у дубљину руске земље, да посетиш и другу стару њену престоницу, — па шта видимо и тамо? То исто што у Кијеву, па ма да Ти ниси одпре познат био лично цркви московској. Њезин многопоштовани Клир, више власти учебних и других друштвених завода, различити сталежи, и напоследку цео народ православни, коме Ти дође у један од знатних дана

успомене његове, изађе ти на сусрет с таквом истом једнодушношћу с каквом Ти њему долазиш, надмећући се ко ће пре од њих да Ти лично изјави чувство радости и задовољства за Твој к њима долазак.

Па одкуда та радост и та љубав?

Извор је њихов узвишен и чист. Москва — веран и искусан стражар предања, завештаних рускоме народу самом прошлости његовом, чува и храни у реду тих предања с особитом ревношћу свештени завет *духовног сајуза руске земље са свима словенским странама*, нарочито с онима, које и до данас пребивају с нама у једној задрузи с вером, негледећи на све оне јаде и невоље које им преко 400 година долазе из широко — растворених и високих врата адових и под којима они непосредно.

„Ево због чега Москва, видевши у себи *предстојатеља* једноверне нам цркве српске и представитеља једног од најврдливијих народа словенске породице — није могла уздржати се а да те несретне с особитим усхићењем и свенародно не изјави своје топло сачувствие према твом доласку.

„У *обители* преподоб. Сергија чијим нетлјниимз остатцима ти си пожелио учинити благоговейно подворење своје, — Ти си такође нашао ту исту Москву, и тамо из уста светилника руске цркве и науке имао си случај чути како се од стране наше благодари земљи српској за услуге, које је она учинила у духовној просвети рускоме народу — онда кад срећнији беше њезин историски живот.

И ми се од душе придружујемо ка тој праведној изјави и молимо Те да потврдиш пред твојим народом истину оне од ваикада склопљене у нас пословице „руски човек памти добро.“

На послетку Ти достиже до треће, сада постојеће столице руског царства, — столице, која носи неко чудно незнабожачко име. Оно је у стању да узмути и потресе душу правог Словенина. Но шта знамо да радимо? Ми и сами,

пород свега тога што по сваки дан нескидамо с уста то име, неможемо још никако да се навикнемо њиме а мислимо да се нећемо ни навикнути, јер је то ропство у које је руски човек одведен по изванредним судбама своје историје и у ком се његови горњи слојеви а за овима од части и средњи, почеше мало по мало туђити од начела сопственог народног живота а у једно са тим и од природног сродства са словенством.

Но „ослабљеніе Израилу вѣсть отчасти“, и хвала милостивом Богу, ми видимо данас Тебе, преосвештени Владико, међу нама у онакво доба, када везе тога ропства већ почеше пуцати и готове сваког дана већ да пукну. Ти знаш да пре две године, име ове престонице, није ништа посмело да она пресретне у себи словенске госте и дочека онако исто с разширеним рукама ка и Москва. Ти си без сумње с пажњом пратио све подробности тог усрдног гостовања које није оставила да пропрати сва јевропска журналистика, а Теби су још по најбоље могли испричати твоји саотачаственици, који су овде били и тамо се повратили. Но нашто нам бољих доказа, кад си Ти сам на првом састанку са члановима овога сбора, кад дођоше к Теби да те поздраве са добродошлицом, — благоволио изразити се, да овде у престоници руске државе Ти осећаш себе као да си код куће, на југу.

Дакле, три тако различне једна од друге руске ва-роши, представителнице три различне епохе руске историје — великокњажески Кіев, царска Москва и императорски *Петерсбург* (а овде се огледа и сва садашња и историска Русија) слише се у једну мисао и у једно чувство, кад им дође време да пресретну и приме код своје куће драгоценог и високог госта словенског. И зар није то јаван доказ, да сва руска земља од једног краја до другог излази да служи тој великој идеји словенске узаймнице у којој је јемство блиског избављења наше браће и наше сопствене снаге

у даљем преуспевању и напредовању у свима одношајима нашег народног живота.?

„Истина налазе се још у тами угњетене силе, које би раде биле да препрече свечаност ове идеје; но није далеко час, кад ће пући замке немоћних дерзости, као што некада оно мрачно чудовиште старог баснословља за противоборство светлоте Олимпу поражено беше стрелом *светлосног Бога*. Пропас ти ће тако исто и ова чадородија таме пред неотразимом силом свести словенске и судба њихова биће као судба смраднo умирућег Питона.

„Врли светитељу! Допушти да се смемо надати, да ћеш Ти по повратку у твоју паству казати јој, као очевидац и веран сведок, о оним успесима, које од дана на дан крчи у рускоме друштву словенска идеја, па тако да је још боље и чвршће утврдиш у осећању узајамне оданости и поверења наспрам Русије. У речима мојим, ја мним, нема ни сенке као да народ српски негаји таква осећања према нама. Не! речи ове нису изазване неповерењем, (које би за Тебе била страшна увреда) већ врло схватљивом брижљивошћу како да се уреде још боље наше узајамне везе нашта нас изазива сам положај Твоје отаџбине и уопште југоистока Европе.

„За нас то већ није тајна, да су свуда по целом његовом пространству расејани усрдни служитељи непријатељских нам власти и сила а под маском као да су то ваши искрени пријатељи и добротвори, бринући се како да вас отргну од нас и после претворе у оруђе својих грабљивих намера. Без умора и безстида они сеју међу вама свакојака опадања на Русију плашећи вас призраком нашег властољубља.

Па сачувај твоје домородце од ових опасних наговарања и не пожал труда наспомњати им сваком даном приликом, да ми немамо пред очима ништа друго до једну бригу о срећи и слободи (без које нема ни среће) наших једновераца и једноплемењака; да је она не наситљивос, коју нам са стране намећу као да ми желимо и те-

жимо да прогутамо друге мање словенске народиће, сасвим противна нашој природи; да се ми и онако у другим случајима и кад баш преку потребу имамо бранити своја прака од насртаја несправедне силе, тешко покретемо на народиће, који нам једнако пркосе и замећу кавгу из дана у дан.

Па зар су то црте народа жудног за грабеж и наклоњеног за присвајање? Присвајања, заиста, прете вам али не од нас већ од онога истог Запада, који тако немилице мрази и опада нас код вас и који се приближује к вама с притворним учешћом на слику јеванђелског лопова, који неприходитз другче разкѣ да убјетз, украдетз и погубитз.

„Код нас је вазда била и остаје једна мисао, једна брига о вама, а на име: да би по истеку извесног времена, кад Господу буде угодно услышати каздиханје и возкратити плѣненје людеј скоихз сви једноверни и једнокрвни нам народи устроили своју судбу на основу њихових действителних права непрекорачујући братске границе, те тако саставили сајуз мирне ником не претеће снаге, која не би тражила освете за прошлост, већ би била тако снажна да може дати одпор новој каквој туђој снаги, ако би ова наернула на њихово спокојство и слободу.

„Завршујући моју беседу, ја је желим завршити најискреном жељом обраћеном на лице твоје блаженѣишій архипастиру, да Бог даде да се продуже и умноже твоје године на срећу Србије и на корист свега словенства, до крајних предела човекова живота, и да буде дано твојим очима видети спасење твојега народа и испуњење чланја ксего словенског мѣра! Да на местима погаженим неправдом и насиљем, још за време твога живота обасја правда и множество мира, дондеже отиметса лѣна....“

Преосвештени наш г. Митрополит одговорио је на ову реч Филипова следеће.

„Хвала вам лепо за вашу мвлу и дивну беседу- Народ српски много се ослања на доброту Русије. Он се јако узда

у великог Господара руског и у цео руски народ. И ја се надам и поуздано држим, да ћемо ми, напослетку, доживети до тог срећно гчаса, кад ће нама свима православнима слободно бити да одпевамо хвалебну песму Богу у храмовима, који су тако исто накићени и у крашени, као ти, који украшавају велику словенску државу на славу и час целогa словенства.“ (Продужиће се.)

С р с к а ц р к в а

(Од Каница.)

(Продужење.)

Кад ступи на престо српски цар Лазар, велики иунак тужне катастрофе косовске, бејаше му осем свега прва брига, да се измири с Цариградом. У договору са Савом VI, а другим патријархом српским пошље он у Цариград депутацију код патријара Филотија (Теофана?). Овај се покаже услужнији од својих претходника и призна наслов патријарски српскоме духовном поглавару али под овим условом, да срби у напредак незаузимљу непријатељски положај према Цариграду. Једна депутација цариградскога патријарха, што је овај посла на двор српског цара ваљало је да нове пријатељске одношаје још већма утврди. Док још бејаху сви посланици у Приштини, умре Сава. Лазар одмах сазове сабор у Пећ, патријарску столицу, те се изабра трећи српски патријарх Јеврем, који је крунисао Лазара у присуству цариградске депутације (1376) (Енгел.)

У след овога, као да је међу вишим српским и цариградским (византиским) свештенством остало споразумљење врло добро. Стеван Лазаревић син и наследник Лазарев, кад беше у Цариграду, доби од цара Манојла Палеолога наслов скитар и круну деспотску (1603.) Па и последњем српском деспоти Ђорђу Бранковићу посла круну Јован Палеолог. Њу му одузе Махомет син зета његова Мураша, а сад се чува у царској ризници у Бечу. (Павле Јос. Шаф. Истор. срп књиж. ст. 42).

Арсеније Чарнојевић беше на реду 21. од народних пећских патријара. Он остави своју постојбину су 37000 српских породица и насели се с њима у Угарској, а смести своју столицу у Карловце, где бејаше и унајновије доба столица српске патријаршије (а сад?) Свега бејаше 35 патријараха на патријаршији у Пећи. Последњи бејаше Хаџи-Калиник, родом грк (1765.) Па и епископске столице постадоше полако пленом фанариоско — грчкога свештенства, које се беше најмило да служи Султанима те у том правцу управљаше и српским дијецезама, и то још на жалост све до данас чини над рајом у Босни и Бугарској.

Свештенички ред имадијаше доиста у српским областима важну улогу. У своје владању (почетку) могла би се доиста српска држава назвати теократском (свештеничком.) Српски кнежеви се обично у старости калуђерише. Тако учини и Стеван Немања што сагради манастир Хиландар у светој Гори. На његову молбу, поклони цар Алексиие нову зграду у сопственост српским кнежевима. Нико, па ни сами старешина свете Горе не смеђаше се мешати у његове послове. У овоме манастиру свети Сава, пошто му умре отац под именом св. Симеуна, дејствоваше за словенско монаштво на исти начин, као-год што је пређе Танасиие за грчко. (Гас, стр. 14.) У св. Гори сјединише се оба елемента (живља) само с различитим тежњама. Св. Гора доби с тога за оба народа велику значиност, која се све до сад у неком одношају живо одржала. Свештенство беше у свако доба главна узданица српским краљевима и царевима. Оно им својим упливом помагаше да се обогате, оно их проглашаваше за свеце, ма да и зла владања бејаху, а с тога је свештенство најзнатнијим повељама награђивано. *) Грађанство по готову

*) И тако, по мњењу Каница духовенство гради људе свецима и гради кога хоће. То је оно, што смо ми још једном приликом споменули у листу нашем, да већина световни људи иначе добро образованих неразумевају дух и смисао наше религије,

одаваше свештенству краљевску почаст. Властела му завиђаше иако са његова снажна положаја, а сама беше сурова и не изобразена, те да би на се уплив њихов узела. У законодавству као и на дому знађаше Властела себи придобити важност. Велике заслуге, које је свештенство у Србији као и свуда у средњем веку у време феудалности за образовање народно стекло стараху се владоци да награде богатим дарима, а особито грађњем безбројних манастира (С: цар Душанов законик стр. 629).

Наизанимљивију улогу, коју ови црквенски власници у верозаконском и (грађанском) државном животу отпре, и док трајаше турска епоха па и доцније имдијаху, ја сам се већ трудио да у овом делу и у мојим „византијским споменицима“ опширно и у опште на следећи начин карактеришем: „Честита врста свештенства и светски народни поглавари: основалац прве српске, краљевске породице, св. Немања, његов син св. Сава па до последњег од народњих краљева, натицаху се у грађењу величанствених цркава и

већ и њу тумаче по калуку знања световног. Духовенство није никад начинило свецом ни Петра ни Павла, нити га може начинити: оно је само проглашавало и проглашава да ова или она личност по својим појавама и дару чудотворства свог или мучеништва долази у ред светитеља и јесте заиста свети. Што се пак тиче тога, кога треба прогласити за свеца, да ли царева, краљева, владике, или земљораднике, војнике, монахе и т. под, — о том оно није никад подизало питања. То се може догодити тамо где год у црквама, ка којима и Каниц принадежи. А у цркви православно — Источној, сама личност јавља себе да ли је она достојна да то име носи на себи па ма од које она сорте и врсте била. А ти знаци јављали су се и јављају различитим начином; или се на гробу ове, оне личности јаве извеснога рода чудеса, или мошти његове остану *нетљене*, или болесник какав на гробу њихову добије надприродним начином изцелење од какве неизлечиме болести и т. под. Па сад — да ли је та личност по мњењу овог света чинила овда онда неке екстазе у животу и тиме као бацила та-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

монастира за ширење и прослављање нове вере. Капшто у равници, али већма у уским шумским и брдским долинама кроз које једва протиче речица, подиглоше се на скоро силне цркве и манастири. Начело верозаконских грађевина постаде ода свега поспешније. Тако се прича (усказки) да је цар Душан, који се зваше „по милости Божијој цар српски, грчки и бугарски“ неком богатом човеку, што му се противио, под овим условима опростио, да сагради 70. црква у Гори Мојсињу близу Крушевца, и доиста се тамо налази остатака од седам црквица које су као што ова казивања тврде у очима народа оне исте. (Продушиће се.)

Исторнија хришћанске цркве.

(Продужење.)

Даље он саветује све верујуће да изучавају слово Божије; убеђује пастире цркве да с љубављу мотре над повереним њима стадом, не господарећи над њима, но дајући им пример у свему добром. Женама саветује да се покоравати своим мужевима, да буду смиреног духа, а да се не брину о спољашњим накитима и украсима; — мужевима — да љубе и уважавају своје жене, као санаследнице животворне бла-

мну сејку на свој живот, или је она пред очима света живила свето и богоугодно — о том православна црква слабо разбира. Јер је она веровала а и сад верује, да по речима Спаситељевима, које он изрече приликом једном жени једној, која помаза миром ноге његове и отре власима својима: „Еј много бѣдетъ прощено потомуѣ что она многое козлюби,“ може се по једина личност по смрти својој јавити пред Богом далеко достојнија, нег што смо ми то по ограничености нашег разума схваћали, и да по овоме може за своје тајно добротинство онај, о коме ми нисмо ни мислили, стећи венце вечне награде пре, него онај, о коме смо ми на земљи мислили да је уреду првих праведника не бивши у стању разгледати његову унутрашњост и његова тајна злочинства. У.

годати; свима пак уобште препоручује да буду сложни, милостиви смирено-мудри, покорни властима, као од Бога постављенима. Друга посланица апостола Петра написана је била на неко кратко време пре његове мученичке смрти.

Света црква поштује спомен светих апостола Петра и Павла 29. Јунија и назива их првоврховнима, с тога, што су се они више од свију потрудили ради распрострањења цркве Христове.

XV.

Трудови других апостола.

Приповедивши о животу и смрти првоврховних апостола Петра и Павла, да промотримо сад судбу и осталих апостола. Извештаје о њима имамо од најстаријих црквених писаца.

Најстарије предање сведочи, да су апостоли, после саслужбенијег свештенијег Духа, неколико година живели понајвише у Јерусалиму, путујући само по оближњима местима ради проповедања Јеванђеља. Но кад је већ цела Јудеја саслушала свету проповед, тада су они пошли даље и као што предање вели, помоливши се најпре Богу, бацили коцке, — куда ће који ићи. Неки стари писци казују такође, да су они, пред расанком својим, по упуству небеском, саставили символ будуће проповеди; т. ј. сви заједно изложили кратки нацрт вере, који у неколико речи садржи главне истине, које су они дужни били ризносити по свету. Ево тога Символа, који је познат под именом Символа *апостолског*, и који се састоји из дванаест чланова.

1, Верујем у Бога Отца свемогућег, 2, Творца неба и земље. 3, Верујем и у Исуса Христа, сина његовог јединородног, Господа нашега, 4, Који је зачет био од Духа св. рођен од Марије Деве; 5, Који пострада при Понтиском Пилату, би распет, умре и погребен би; 6, Који сиђе у ад, и у трећи дан васкресе из мртвих; 7., Који узиђе на небо и седи с десне стране Бога Отца свемогућег. 8., Који ће

отуда доћи да суди живе и мртве. 9., Верујем и у Духа светог, свету цркву саборну; 10., Свезу светих; 11., Васкрсење мртвих; 12.. У живот вечни.

Кад је Господ Исус заповедио апостолима својим да проповедају еванђелије, он им није заповедио да ће они за то претрпети беде и гонења од људи, да ће их ови мрзети због његовог имена и да ће их окривити пред властима и царевима. Но предкажујући им тегобе и беде Господ им обећа и највећу помоћ. Он им обећа да ће увек бити са својом црквом; да ће Дух свети улили верујућима мудрост и постојанство; да ће верујући у његово име чинити знамења и чудеса. — Апостоли испуњени Духом светим, смело су предузели наложено им трудно дело, и ни један није ослабио у највећим тегобама и бедама. Одушевљени вером и горећом љубављу прама Богу и ближњем, они трпељиво сношаху гонења и страдања и усрдно служажу Господу. Накоро су и најудаљенији предели осветљени светлошћу истине *еванђелске*.

Апостоли се по кад кад враћаху у Јерусалим ради виђења са осталом браћом и да известе један другог о успесима проповеди, а затим су наново продужавали своју радњу.

Ми смо већ приповели о мученичкој смрти светог Јакова зеведеова, Јакова епископа Јерусалимског, и апостола Матија; сад ћемо да кажемо и о другим апостолима.

Свети Андреја Првозвани проповедао је у јудеи, грчкој, у мало — азијским пределима око Црнога Мора; у Грузи, Абхази и чак у Руси, која је тада позната била под именом Скитије и за коју се веома мало знало. Становници њени сматрани су за грубе и сурове, и туђе земци су нерадо походили Скитију. Но такви гласови нису застрашили светога апостола, коме је наложено било дело скупоченије од живота. Из најстаријих летописа руски дознајемо, да је свети Андреја проповедао у Херсонису Тавриском, (садањем Кримском полуострову), а затим је Дњепром допловио до тога

места, где сада постоји Кијев, — да је ту на гори поставио крст и казао своим сапутницима: „на овом ће месту засијати божија благодат; подигнуће се Богу храмови и светлост истине распростре ће се на све стране.“ Свети апостол ко-снуо се и Новгорода. Како се види, сурови Скити нису гонили свети проповедника; но незна се какав је и колики био успех његов у проповедању вере.

Свети Андрија је много претрпио од незнабожца у вароши Синопи близу Црног мора. Он оснује цркву у Византији (садањем Константинопољу), и постави тамо за епископа Статија, о коме напомиње у посланици својој св. апостол Павле. У Грчкој, у вароши Патраку, удостоји се првозвани ученик Христов да положи живот за веру своју. У истој вароши он својом проповеди и чудесима обрати у Христову веру велики број незнабожаца, и међу њима брата и жену ондашњег Губернатора. Кад овај чује о том, заповеди да затворе у кулу светог апостола; но и у тамницу и око ње скупљаху се верујући ради молитве и слушања свете беседе и број хришћана постајаше све већи и већи. Губернатор је дуго саветовао Андреју, да се одрече Христа. „Како је могуће, говораше он, веровати у човека, који је, као злочинац, распет био на крсту?“ Узалудно је свети апостол објасњавао Губернатору, да је Господ добровољно, из љубави према људима, страдао, да је он смрћу својом помирио људе с Богом и подарио им живот вечни; Но Губернатор не поверова спасавајућој истини и осуди светог апостола да се распне на крст. С радошћу апостол спомињаше крст, који се код незнабожаца сматрао за оруђе најпоругљивије казни но који је за хришћане освећен крвљу Христовом. „О крсте мили! усклицаваше он: узми ме од људи и предај ме учитељу моме; нека ме преко тебе прими онај, који ме је тобом спасао!“

Да би продужио муке светог апостола, Губернатор заповеди привезати га за крст, а не приковати. Народ се

іако љутио на то; іер іе он волео апостола због његовог светог живота и спасоносне науке, коіу проповедаше. „Због чега страда таі свети муж, таі друг Господа?“ викаше гомила људи, бунећи се и љутећи се на Губернатора. Но Андреі с крста свога поучаваше народ, саветуіући му смерност, љубав према ближњима, опраштање увреда, вечан живот. „Није страшна смрт за оне, коіи іе трпе на правди, говораше он; они средством ње достижу блажено спокоіство; она іе страшна само за оне, коіи су у овом животу робови греха, іер они іду на вечну каштигу. Браћо, не заборавите моіу науку; љубите праву веру, испуњаваіте заповести Господа Исуса Христа.“ Два дана и две ноћи висио іе на крсту ученик Господов; држећи се примера божественог учитеља, изговарао іе само такве речи, у коіима іе љубав и опроштење; трећег дана народ іе напоследку с виком и претњама захтевао од губернатора, да скину апостола с крста. Губернатор, побоіавши се, да се не подигне буна, изађе сам и заповеди своіим воіницима да скину светог мученика; но Андреі у молитви предаде душу Богу. То іе било окодо 70-те године по Христу. Спомен светог Андреіе свршава православна црква 30 Новембра. Његови свети остатци находе се сад у Италији, у вароши Амалефи.

Свети апостол Филип (не ђакон Филип, што іе проповедао Етиопском великашу) проповедао іе наіпре у Галилеји а затим у Грчкој, где іе чинио многа чудеса и обратно у веру многе незнабошце. Јудеи, што живљаху у Грчкој, гонили су га; но Господ помогне Филипу: іер они, што беіаху против њега устали наіеданпут ослепе, и тек после молитве светого апостола поврати им се вид. Оваі догађаі іако подпомогне да се распространи вера хришћанска.

П О П Р А В К А.

У прошлом броіу подкрала се іедна значајна погрешка; на страни 616.-тој у 7-мом реду: у место „ненализим“ треба читати „малазим“

Сљедуіе додатак.

Св. Јован Крститељ као проповедник покајања.

(с руског од В. Живојина.)

I.

Име св. Јована Крститеља, јавља се пред нама, као највећи образац човека, кога је и сам Спаситељ назвао највећим између свију људи „рођенни женами.“ Он стоји на раскршћу две епохе: у лицу његовом, после дугог ћутања, изнова је послано људима божанствено пророчанство и то пророчанство се јави у такој сили, какове није било ни у цветајућој периоди *Израиља*, периоди, када се глас божији често разлегаше у ушима избраног народа; — исто тако, у лицу Јовановом заврши се дугачка историја старозаветног открића, које приговљаваше човечанство да прими ново слово о спасењу. Св. Јован Крститељ, проповедаше приближење новог царства; говорио је да је близу то време, кад ће се појавити највећи и не обични посланик Божији, и сматрао је себи за највећу час — предјачити овом посланику божијем — бити му *претечом*.

Наша православна црква са особитим поштовањем велича највећег од старозаветних пророка, и призивље нас да поштујемо његово пророчко величанство. Међу тим, ми мало знамо о овом великом мужу, па и то што знамо — тамно је и нејасно. Ми више знамо о чудним околностима његовог рођења и о мученичкој смрти, неголи што знамо његову пророчку и приповедничку радњу. Пророчка радња Јована Крститеља заслоњена је пред нама величанством божественог учитеља, који поче своју приповед још за живота Јовановог, и започе је тиме, да је се испунило старозаветно пророчество. Својом проповеђу, божанствени учитељ, учини велики преокретај у животу — готово целог рода човечијег. Велике заслуге Јована Крститеља, изазивају нас да изнесемо на видик те црте из живота његовог, које сачињавају његово величанство и славу.

*

УНИВЕРЗИТЕТСКА
БИБЛИОТЕКА

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

II.

Смутно време бејаше у Јудеи онда кад се родио св Јован Крститељ. Ово време бејаше богато многим нададама, али бедна бејаху сретства која би задовољила духовне потребности. Књига „открића“ хранише у себи драгоцени завет божји, и указиваше јудеима чисто учење вере и наравствености. Али, кад Израил читаше ову књигу (открића — откровења), а његовим очима бејаше таван покривач, и он, видећи и чујући, није разумео ово откриће, и што је најгоре, он се не стараше да из тог открића придобије светла начела, већ на против, видео је у њему то што се његовој материјалној користи клони. У средини јудејској, много бејаше зналаца који су тумачили закон и пророке. Но да би се тачно тумачило слово божње, није доста само једно махинално знање, — за то је нужно живо дејство духовног чувства божествене истине, а баш тога и не достајаше књижевницима јудејским који бројаху *слава и речи*, али опет нису могли ујерити прави дух и истину која се тамо налажаше

Божанствени закон бејаше у њих изопачен и обезображен разним људским предањима; једита заповед о *љубави*, која је у том закону Спаситељем указана, код њих се раздвајаше на много већих и мањих заповеди: у место тога, да узбуди унутрашњи дух и даду му полет к светим целима, они до најситнијих појединости састављаху правила и друге којекакве форме за спољно владање, које би се праведно могло назвати мајмунисањем. Храм божи бејаше загроможден и опкољен другим којекаквим мањим стајама, тако, да народ немогаше докопати се до средине свог светилишта. Они, који руковиђаху духовном силом народа, бејаху је раздробили на најмање честице и нису били у стању, да из тих ситних честица саставе једну целину.

Пред појављењем Јована Крститеља, примечаваше се у животу јудејског народа нека збрка гордости и унижења,

Људи рачунају себе изабраним и вазљубљеним народом бо-
 жийим, присвајау себи право, да су они најближи к Бегу-
 и да они уживају највећа благодесања божија, и све ово чине
 на основу великих обећања божијих њиховим оцима. По по-
 литичка ништавност, јарам туђих господара, разне грађанске
 незгоде, сазнање своје немоћи и безсиља — променити свој
 положај, — све ово наносаше жестоки удар јудејском наро-
 ду који о себи тако високо мисљаше. Тежкоћа оваковог
 положаја, бунтовала је по неки пут народ и изазивала на-
 родњи фанатизам — збацити са себе јарам туђина. Ове буне,
 често беху узроком, те се рађаху нови нереди у народу, али
 од тих буна ни у колико народу не би олакшано, — већ
 на против, све му је горе и горе бивало.

На чекање Месије — обећаног избавитеља, беху јудеји
 усредсредили све своје мисли. Они не истураху из својих
 уста име Месије, и сви са особитом пажњом изгледаху кад
 ће се јавити признаци тог времена, кад је се имао појавити
 Месија. Но овај Месија, у умовима народа јудејског не бе-
 јаше онакав каквим га представљаху пророци. Народ нахо-
 дећи се у ропству и под туђинском владом, желио је
 видети у лицу Месије цара — ослободитеља и завојеватеља.
 Ово нетрпељиво чекање мучи народ јудејски; он види пред
 собом будућег човека, кога ће Бог послати потомцима Авра-
 мовим и Давидовим, за то, да би овај посланик божији из-
 бавио народ од политичког унижења, отерао из Јудеје туђе
 владаре, повратио народу божијем некадашњу његову неза-
 висимост, основао за њега величанствено царство, учинио га
 господарем и владалцем земље, и покорио му сва суседна
 племена и народе под његову власт. Ово су биле мисли,
 које су обмањивале народ, и не само прост, него и оне
 људе, који су мало дубље умели мислити. Некакав таман
 покривач беше закрио очи јудеја, и они не разумеваху тог
 унутарњег избављења које готовљаше за њих промисао божији.

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

Међу људима, који посвојој изражености стајаху више над осталим народом, људима који се наметаху да буду вођама народњим, као што сведочи Јосиф Флавије, ¹⁾ биле су три разнолике секте. Ове су секте биле различне једна од друге, а тако исто имале су различне правце, па за то међу њима никада немогаше бити мира нити искрених одношаја. Човек који је желео да се што већма изобрази, морао је изучавати све ове три секте, као н. пр. што је и сам Јосиф Флавије у својој младости учинио. Људи који су припадали мало знатнијим породицама, а особито младићи који су се одликовали природним даром у науци, и који су били смирени, придружавали су се овој или оној секти, но тек после дугог колебања кад су се већ добро упознали били са науком ове или оне секте.

Најпознатија и најпопуларнија секта у то време бејаше фарисејска. Какавак је био правац те секте, ми знамо из Еванђеља. Исус Христос, врло је често имао посла са поношљивим вођама секте фарисејске. Сва виша места у судовима они заузимаху; па у исто време били су окружени и разним почастима, и будући тврдо уверени о сили својој и истини своје науке, они су с незадовољством среди божанствену науку Исуса Христа, и устали против њега с највећом енерџијом и мрзношћу, јер су видели, да ће то учење поколебати њихово мирно животарање и поткопати у народу то поверење које су они уживали, а с тим бацити нове зраке светлости на закон који они савршено беху изопачили и затамнили. Из Еванђеља, врло се добро зна како их је Христос изобличавао, и из тога изобличавања, види се, да су Фарисеји били страшни лицемери, и хвалили су се својим спољним благочестијем и скропулозном религиозношћу. Њихова чезња за славом и почестима прелазила је сваке границе: они су се старали, да у синагогама за

¹⁾ Књ. 18. гл. I.

узму прво место; желели су, да им народ, кад их сретне на улицама, виче: ето га учитељ! ето га учитељ! Народ хваљаше их за њихову религиозну ревност, за љубав к ближњима; али Онај, који је дубоко умео завирити у њихово срце, називаше их лицемерима за ове њихове подвиге. Они су делили милостињу, постили су и непрестано се молили, али су ово чинили само да их свет види, и да би овим лицемерним поступањем придобили себи славу и глас у народу. Тако н. пр. у време поста, они су се свакад старали да им лице буде тамно (мрачно), како би прост народ видео, да они заиста посте. Кад би делили милостињу, они би се свагда старали да се за уставе на раскршћу улица гди се највише народа стиче, или у синагогама, кад највише народа дође на молитву. Они су се врло строго држали закона, и ову строгост старали су се да пред народом покажу, и шта више, нису се задовољили само тиме, да испуњавају оно што им је закон налагао, већ су још нешто и од своје стране додавали само да се пред простим светом више покажу и препоруче. Они нису пазили на то, шта од њих закон захтева, већ су том закону прибавили много којешта што се у правом смислу може назвати скропулозним веровањем: У суботне дане, нису се хтели ни зашта прехватити, старали су се да сачувају спољну чистоту и поредак при ручку или вечери и т. д. Овај поредак стараху се фарисеји да сачувају од јутра до мрака — скоро сваки дан, и ово беше источником њихове гордости. Овим поступањем беше развита само спољна страна фарисеја, али је унутарњи дух сав решено био подављен. За овакове поступке, Исус Христос срањаваше их са обојеним сандуком у ком мртавац лежи, који је споља заиста леп, (т. ј. сандук) али пун костију и сваке нечистоте.

По Спаситељевим речима, они се чињаху људима праведним, али су унутарње преиспуњени били лицемерством и безакоњем. Међу тим, они сами непримећаваху ове уну-

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

тарње празнине своје. Њихова мисао прикована беше спољној страни закона и његовој справедљивости, па за то нису ни видели оно што је најважније и најсвесније у закону, — нису видели дух и силу тог закона. Они неумедијачу разликовати, које више крив у нарушењу закона — да ли онај, који насрће на сироту и удовицу и остављене без сваке заштите, или онај који долази за трпезу да руча, а није опрао руке. Грдна противоречија с дана на дан све се већма умножаваху међу фарисејима, и тако рећи све се више преливаху у крв њихову, но они се ни најмање нестараху, да зауставе ову грдну струју противоречија, и ова противоречија примећавашу се не, само у опште у њиховом животу, већ шта више у најмањим појединостима и ситницама. Исус Христос назива њих безпаметнима и слепцима, за то, што они не примећавашу тог противуречија, и приводи за пример те слепоте чудновата (безсмислена) правила која су се тицала њихове заклетве. Они су говорили, ако се ко закуне црквом (храмом), то није ништа, а ако се ко закуне златом храма ¹⁾, он је крив; — тако исто и кад се ко закуне жртвеником, то није ништа, и он не може бити крив, али ако се ко закуне оним даром који се находио на жртвенику, он је крив. Безпаметни и слепи (говораше Христос, по поводу овакове заклетве)! Шта је веће, дал' злато или храм, који освештава дар?... Но негледећи на ово жалосно умножаравствено стање ове предњачеће јудејске секте, спољни вид добродетељи и религиозности, које прикривашу фарисејску духовну ништаност, опет их је учинило вођама народним, и они по сведочби Јосифа Флавија ²⁾ задобили су код народа таково уважење и почас, да сви обреди који су се тицали богочитања, као што су молитве и жртвоприношења, вршила су се искључно по њиховом предписању, и све вароши јудејске, с похвалом су

¹⁾ Т. ј. стварима златним, које су се употребљавале при благослужењу. Прев.

²⁾ Древи. Јудејске, књ. 18. гл. I.

говориле о њима, да они, како животом тако и речима показују себе истинитим последоватељима добродетељи.

Друга секта, која беше са свим противуположена фарисејској, била је садукеејска, но они далеко неимадијаху таковог уважења код јудејског народа као фарисеји.

Међу јудејским народом, ова секта представљаше нешто налик на безсрдачни рационионализам који привлачи и потчињава себе умове кад у каквом друштву ослабавља или се заглашава религиозно чувство. Фарисеји с читавом гомилом својих сиђаних правила, жељаху подвести живот човечији под махијални закон, а тиме су навлачили на се подозрење у празноверици (сујеверију); садукееји напротив, давали су повод да их обличавају у неверовању. Ако је код фарисеја било врло много спољних предписања и обреда, то у садукееја врло мало. Они вероваху само у једно петокњижје, и не допуштаху никаквих алегоричких тумчења, и одбаћивали су све оно, што није могуће било извести из слова писања (т. ј. петокњижја. Поглед њихов на ствари био је врло ограничен и без сваке живости: свет (мир) духовни за њих скоро несуштаствоваше, они не вероваху ни у васкрсење, нити да суштаствује вечни живот, нити у биће виши безплотни суштаства. Идеја (мисао) самог промисла божија њима се, представљаше у некаквој тамној даљини — у полумраку: они њу представљаху као нешто не извесно, по томе, што у делима промислитеља, не виђаху љубави и благе воље да је то недостојно — управ понижење за њега, да он води бригу о појединим живим суштаствама света. Њихово правоучење, по већој части клоњаше се томе, како би угодили својим природним потребама; они се не стараху да своју радњу подведу под правила закона Мојсијевог, већ напротив, подвођаху и удешаваху закон како би он њиховим жељама угодно. Они нису хтели да знаду ни да чују за више наравствене *подвиге*. Они се по већој части руковођаху својим расудком; као што сведочи Јосиф Флавије, они су страшно

У
Н
И
В
Е
Р
З
И
Т
Е
Т
С
К
А

Б
И
Б
Л
И
О
Т
Е
К
А

волели препирати се и доказивати ону премудрост којој сами последоваху, и коју су тако рећи обожавали. Ова финоћа, и мршавило садукеевог рационализма, ни мало се недопадаше јудејском народу. Из узрока тога, секта ова није могла привлачити себи много присталица, а и који се њој придружаваху, били су људи који су и о лако примали туђинске обичаје, и на послетку људи, који су били у стању живити не одвисно без ичије помоћи. У општини (говори Јосиф Флавије) они нису ништа радили, а кад су морали вршити неке државне послове, тада су се саглашавали с Фарисејима; а то су чинили за то, јер их народ никако неби могао трпити и сносити.¹⁾ Из овог сведочанства Јосифа Флавија, ми видимо, како су садукееи мало вредили пред очима народа јудејског; њихова секта врло се је полагано распрострањавала и они који су се ње држали, морали су се у туђу кожу облачити онда кад су јавно радили у средини народа, и на јавним местима.

Трећа секта била је — тако звана јесејска. У ову секту припадали су људи са топлим религиозним осећањима, који тражаху највише светости. Они се одликоваху од фарисеја, хваливших се својом праведношћу, тиме, што се не задовољаху само једним формалним испуњавањем разни људски предања, већ се стараху да унутрашње освеже своје душе, које стењаху у грдној пустари јудејских празноверица; — даље још тиме, што они нису грамзили за великим почастима у друштву, већ шта више, удаљавашу се од њега — рачунећи га не чистим, и видећи у њему опасност за своју наравствену чистоту, и препону задостижење највише наравствене цели — а то је светост. Имајући такав поглед на друштво које их окружаваше, они су се удаљавали у пустаре, и ту састављали оделите општине и у овом

(Продужиће се.)

¹⁾ Јудејск. старине књ. 18 гл. I.